

Jærnbane-Persontarifer i Danmark og nogle andre evropæiske Lande.

Af

Cand. mag. Rud. Haarløv.

Ordet Tarif skal af Oprindelse være arabisk og betyde en Prisfortegnelse. I jærnbaneteknisk Sprogbrug er dets Betydning imidlertid udvidet, saa at der under dette Begreb ikke blot henføres en egentlig Fortegnelse over Priserne eller Taksterne for de Transportydelse, som præsteres, men tillige de yderligere Vilkaar, under hvilke Befordring med Jærnbanen finder Sted.

Prisudmaalingen maa selvfølgelig forudsætte en Deling i mangfoldige Grupper og Klasser, alt under Hensyn til de særlige Vilkaar og særlige Former, hvorunder Befordringen finder Sted. Men som fælles Udgangspunkt maa man have en Slags Generalnævner, den saakaldte Enhedssats, hvorved forstaas Prisen for en bestemt Transportmængdes Befordring over en bestemt Transportlængde. For Persontarifernes Vedkommende vælger man til Udgangspunkt for Prisudmaalingen det Beløb, som en rejsende skal betale for at befordres en vis Længdeenhed (Kilometer, Mil, Werst o. s. v.), og dette Beløb bliver da Enhedssatsen eller Grundtaksten.

Gennem de Principer, hvorfra man gaar ud ved Dannelsen og Anvendelsen af Grundtaksterne, opstaa de forskellige Tarifsystemer. En nærmere Omtale og Vur-

dering af disse vil imidlertid ikke finde Sted her. Det, der skal behandles i det følgende, er Systemerne, saaledes som de have faaet Udtryk i Praksis, idet der vil blive givet en kort Fremstilling af Takstordningen for Danmark og enkelte andre Lande i Evropa.

I Danmark gav Loven af 24de April 1896 Rammen for den Tarif, som traadte i Kraft fra August 1897. Ved denne Reform blev Taksten pr. km. bestemt til 6,35 Øre for Befordring i I Vognklasse; for II Kl. blev Enheds-satsen udmaalt til 4,00 Øre og endelig for III Kl. til 2,35 Øre pr. km., alt under Forudsætning af, at Rejsen ikke overstiger en Længde af 100 km. De anførte Beløb danne tillige det absolute Maksimum for den Grundtakst, som skulde benyttes ved Fastsættelse af Transportprisen over de forskellige Afstande. Mindstebetalingen for de tre Vognklasser er henholdsvis 40, 25 og 15 Øre*).

Indenfor de 100 km. stiger Taksten proportionalt, eller omtrent proportionalt, med Kilometerantallet. For længere Afstande bestemte Loven, at Taksterne skulde væsentlig modereres; denne Fordring er sket Fyldest paa den Maade, at der foretoges en Inddeling af de længere Distancer i 18 Bælter.

For disse Bælter bleve Enhedssatserne fastsatte efter en faldende Skala, idet de for I Kl. aftage fra 6,35 Øre til 2,48 Øre, for II Kl. fra 4,00 Øre til 1,55 Øre, for III Kl. fra 2,35 Øre til 0,93 Øre pr. km. Størrelsen af de 18 Bælter er noget varierende som Følge af den Fremgangsmaade, der benyttedes ved deres Dannelse. Det første gaar fra 100 til 110 km., medens Grænsen for det andet er sat ved 121 km. ($= 11^2$), for det tredje ved 144 km. ($= 12^2$); videre fortsættes nu Stigningen i en aritmetisk Række, saa at det syttende Bælte giver Læng-

*) De anførte Takster gælde for Befordring af voksne Personer. De for Børn gældende modererede Satser forbigaas, baade for Danmarks og de øvrige Landes Vedkommende, som mindre væsentlige.

den 626—676 km. ($676 = 26^2$). Alle Rejser udover 676 km. komme ind under attende Bælte.

Taksterne for Rejser paa forskellige Afstande ville fremgaa af hosstaaende Tabel.

Afstand i Kilometer	I	II	III	Anm.
	Kr.	Kr.	Kr.	
5	0.40	0.25	0.15	Minimumsbetaling
10	0.65	0.40	0.25	
30	1.95	1.20	0.75	
50	3.20	2.00	1.20	
99	6.30	3.95	2.35	
100—110	6.35	4.00	2.35	1. Bælte
145—169	8.00	5.00	3.00	4. —
401—441	13.50	8.50	5.00	12. —
626—676	16.75	10.50	6.25	17. —
over 676	17.50	11.00	6.50	18. —

Dobbeltbilletter til nedsat Betaling, som under de tidligere Takstordninger stadig havde været anvendte, kunde efter Loven af 1896 ikke indføres.

Abonnementskort udstedes baade til Rejse mellem samtlige Statsbanestationer og som Kort, der alene maa anvendes mellem to bestemte Stationer; den Skikkelse, hvori disse særlige Rejsehjemler fremtræde, er enten Maanedskort eller 14 Dages Kort. — Naar Maanedskortet skal give Adgang til Rejse paa samtlige Statsbanestrækninger, erlægges herfor 80 Kr. ved Befordring i I Kl., 50 og 30 Kr., hvis henholdsvis II og III Kl. benyttes. Naar et Kort imidlertid forlanges til Rejse mellem samtlige Stationer i flere Maaneder, er Taksten forholdsvis væsentlig mindre; et Aarskort af denne Art til II Kl. betales saaledes nu med 300 Kr.; et III Klasses Kort for 12 Maaneder er ansat til 180 Kr. — For Maanedskort mellem to opgivne Stationer ville Priserne paa lignende Maade ordne sig efter en Skala, relativt faldende med Gyldighedsfristens Længde og tillige med Kilometerafstanden.

Km.	Kort for 1 Maaned			Kort for 6 Maaneder			Kort for 11 eller 12 Maaneder		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
26—30	36.00	22.50	13.50	126.00	78.75	47.25	216.00	135.00	81.00
111—150	72.00	45.00	27.00	252.00	157.50	94.50	432.00	270.00	162.00

Den anden Art Abonnementskort, nemlig saadanne, hvis Løbetid kun er 14 Dage, er udelukkende bestemt til Rejser mellem samtlige Statsbanestationer og koster 52, 32 og 20 Kr.

Dette er Hovedtrækkene af den bestaaende Takstordning. Hertil skal knyttes en kortfattet Oversigt over Indholdet af det Forslag til Lov om Statsbanernes Takster, der for Øjeblikket er under Behandling i Rigsdagen.

En Forhøjelse af selve Enhedssatsen ønskes herefter indført paa den Maade, at Grundtaksten pr. km. ved Befordring i almindelige Persontog og blandede Tog ikke maa overstige 4,5 Øre for II Kl. og 2,6 Øre for III Kl. Prisen for I Kl. skal fremdeles være lig Summen af en II Kl. og en III Klasses Billet. Mindestebetalingen for Enkeltbillet er den samme som hidtil.

Fjerntrafikken skal der ogsaa i Fremtiden ydes Moderation, idet man dog gennem Loven har villet fastslaa den laveste Pris for Transport med almindelige Persontog eller blandede Tog over de længste Afstande. Denne Pris maa nemlig efter Lovforslaget ikke være under Kr. 21, Kr. 13,25 og Kr. 7,75, henholdsvis for I, II og III Vognklasse.

Et Princip, som vore tidligere Persontarifer intet kendte til, er Optrækket af et særligt Gebyr for Benyttelsen af II- og Eksprestog. I saa Henseende har det nye Udkast brudt med Traditionen og fastsat en dog ret moderat Tillægsbetaling for disse Tog. En saadan Afgift skal ikke gaa ned under 80 Øre (I Kl.), 50 Øre

(II Kl.) og 30 Øre (III Kl.); dog er der ogsaa sat Grænser for Udsvinget til den anden Side, idet denne Forøgelse af de ordinære Biletpriser ikke kan komme op over Kr. 1,60 for I Kl., 1 Kr. for II Kl. og 60 Øre for III Kl.

Paa et andet Punkt vil man delvis søge tilbage til tidligere bestaaende Takstordninger, idet man vil genindføre Dobbeltbilletter, dog kun gældende for Strækninger indtil højst 30 km. Den rejsende vil herigennem opnaa en Udgiftsbesparelse paa de korte Afstande af c. 10 0/0. Mindstetaksten for Dobbeltrejser ansættes til 65, 40 og 25 Øre. Disse Billetters Gyldighedstid er, under Hensyn til at de overhovedet kun blive anvendelige paa de korte Afstande, bestemt til et Døgn.

En Fordyrelse af Abonnementskortene tænkes ogsaa som et Led i den nye Ordning, idet de 14 Dages Kort rykke op til en Pris af 65 Kr., 40 Kr. og 25 Kr. Tillige ville Maanedskortene faa et ikke helt ringe Plus til de nu gældende Takster. Thi for det første skal Prisen for Kort af denne Art til Rejse mellem to bestemte Stationer forhøjes med gennemsnitlig mindst 30 0/0. Men et betydeligt Tillæg vil ogsaa ramme de Maanedskort, der give Ret til at befare samtlige Statsbanestrækninger, og dette sker gennem den Forskrift, at Rabatten for Kort med længere Gyldighedstid end en Maaned ikke maa overstige $\frac{1}{3}$ af den for Kort til en enkelt Maaned fastsatte Betaling, medens Forholdet jo nu er det, at hver Maaned udover den første regnes for $\frac{1}{2}$ Maaned, og at Prisen for et 11 og et 12 Maaneders Kort er ganske ens. Kortet for én Maaned foreslaas i Fremtiden betalt med 100 Kr. for I Kl., $62\frac{1}{2}$ Kr. for II og $37\frac{1}{2}$ Kr. for III Kl. Paa den anden Side bemyndiges Statsbanerne til for III Kl. at udstede saakaldte Ugekort, gældende til bestemte Morgen- og Aftentog om Hverdage. Et saadant Kort vil byde den Fordel, at Transportprisen udregnes efter Satser, der højst svare til Betalingen for Maanedskort mellem to opgivne Stationer.

I Sverige findes, ligesom i flere andre Landes Persontarifer, en Forskel i Billetprisen, alt eftersom der benyttes de hurtige Tog eller blandet Tog. Det maa dog bemærkes, at Systemet kun er gennemført for Enkeltbilletternes Vedkommende. Prisen for Dobbeltrejse fremtræder som et Tal, der altid er 50 % højere end for enkelt Billet til blandet Tog. Foretages Rejsen med »snälltog« eller Persontog, bliver Betalingen for Enkelttur afvejet under Hensyn til følgende Enhedssatser: I Kl. 8,5 Øre, II Kl. 6,00 Øre, III Kl. 4,00 Øre pr. km. Naar derimod Befordringen sker med de blandede Tog, er Grundtaksten noget lavere, nemlig 7,00 Øre pr. km. for I Kl., 5,25 Øre for II og 3,5 Øre for III Kl. Priserne for Personbefordring ere udregnede rent proportionalt med Afstanden.

I den følgende Tabel er opstillet de gældende Takster for en Række Afstande, dels for Enkeltrejse, dels for Tur- og Returrejse.

Km.	Enkeltbillet						Dobbeltbillet		
	Iltog eller Persontog			Blandet Tog eller Godstog			Samtlige Tog		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
5	0.50*)	0.30*)	0.20*)	0.50	0.30	0.20	0.75*)	0.45*)	0.35*)
10	0.85	0.60	0.40	0.70	0.55	0.35	1.05	0.80	0.55
30	2.55	1.80	1.20	2.10	1.60	1.05	3.15	2.40	1.60
50	4.25	3.00	2.00	3.50	2.65	1.75	5.25	3.95	2.65
99	8.45	5.95	4.00	6.95	5.20	3.50	10.40	7.80	5.20
110	9.35	6.60	4.40	7.70	5.80	3.85	11.55	8.70	5.80
145	12.35	8.70	5.80	10.15	7.65	5.10	15.25	11.45	7.65
170	14.45	10.20	6.80	11.90	8.95	5.95	17.85	13.40	8.95
400	34.00	24.00	16.00	28.00	21.00	14.00	42.00	31.50	21.00
626	53.25	37.60	25.05	43.85	32.90	21.95	65.75	49.30	32.90
676	57.50	40.60	27.05	47.35	35.50	23.70	71.00	53.25	35.50
700	59.50	42.00	28.00	49.00	36.75	24.50	73.50	55.15	36.75
1000	—	60.00	40.00	—	52.50	35.00	—	78.75	52.50

o. s. v.

*) Minimumsbetaling.

Gyldighedsfristen for Dobbeltbilletter er som Regel 4 Dage, Stemplingsdagen iberegnet, ved Afstande indtil 100 km.; derudover tillægges 1 Dag for hver paabegyndte 100 km.

En særlig Tarif efter faldende Skala kommer til Anvendelse paa Linjen Nord for Stockholm eller Ørebro for Rejser over længere Afstande end 300 km. Her synker Enhedssatsen til 1,5 Øre for II og 1,0 Øre for III Kl. Eksempelvis kan anføres følgende Takster

Km.	II Kr.	III Kr.
301—302	15,80	10,50
391—410	17,40	11,60
611—630	20,70	13,80
671—690	21,60	14,40
991—1010	26,40	17,60
o. s. v.		

Taksten for Abonnementskort til Rejser mellem to bestemte Stationer er relativt synkende i Forhold til Løbetiden. Et II Klasses Kort for en enkelt Maaned og over en Afstand af 30 km. koster 26 Kr.; for et 6 Maaneders Kort til samme Afstand er Prisen 93 Kr., for et Aarskort 141 Kr.

Den norske Tarifs Enhedssatser indtage en Mellemstilling mellem de to andre skandinaviske Landes. Der gøres ogsaa her ved Udmaalingen af Priserne en Sondring mellem de almindelige og de hurtige Tog. For III Klasses Vedkommende udviser Takstordningen en tildels faldende Skala, idet Grundtaksten er beregnet til 3,25 Øre pr. km. for de første 50 km., medens Enhedssatsen for de følgende 100 km. er 3,00 Øre og derefter 2,75 Øre pr. km. Disse Takster faa dog kun Anvendelse, naar Befordringen sker med almindelige Tog; for Rejser med Iltog forhøjes Satsen til 4,0 Øre pr. km., og denne Sats er da ens over alle Afstande.

Ved Fastsættelse af Priserne for I og II Kl. er der hverken for de almindelige Tog eller for Iltog sket nogen

Nedsættelse af Enhedssatsen under Hensyn til Afstandens Forøgelse; Grundtaksten er ved alle Længder 6,5 Øre og 5,0 Øre pr. km. henholdsvis for I og II Kl., naar Rejsen foretages med almindelige Tog; ved Befordring med de hurtige Tog erlægges et Ekstragebyr af 2 Øre pr. km. for I Kl. og 1 Øre for II Kl. Med fornævnte Undtagelse vokse Taksterne altsaa iøvrigt ganske proportionalt med Kilometerantallet. Mindstebetalingen er 60, 40 og 20 Øre. Dobbeltbilletter kunne faas i samme Udstrækning som Enkeltbilletter, og Prisen er 50 % højere end Enkeltbillettens. Returbillettens Gyldighed udløber først en Maaned efter at den er købt.

Hvor Hensyn til Konkurrence med andre Befordringsmidler træder i Forgrunden, er Kampen taget op gennem en Udmaaling af Taksterne paa en lavere Basis. Dette er saaledes Tilfældet paa Banestrækningerne langs Kristiania Fjord under Hensyn til Dampskibsforbindelserne.

Abonnementskort udstedes for et bestemt Antal hele Maaneder, indtil et Aar. Prisen er, naar Gyldigheden kun skal vare 1 Maaned, paa Afstande indtil 15 km. i de tre Vognklasser Kr. 22,50, Kr. 15 og Kr. 9. For hver yderligere 5 km. lægges hertil et Beløb, der er synkende, efterhaanden som Kilometerantallet vokser. Et II Klasses Kort til Rejse mellem Stationer, der ere fjærnede 26—30 km. fra hinanden, koster for 1 Maaned Kr. 20,30. Paa en Afstand af 96—100 km. er Prisen Kr. 36,60. Taksten for et Kort, gyldigt i 1 Maaned, danner det Udgangspunkt, hvorfra Priserne for Kort til længere Tidsrum bestemmes; en temmelig stærkt faldende Skala naas da ogsaa derigennem, at der for et 2 Maaneders Kort regnes 1,8 Gange Prisen for et Kort, som kun maa benyttes i 1 Maaned; et 6 Maaneders Kort beregnes med 4,0 Gange Taksten for 1 Maaned, og Prisen for 12 Maaneder fremkommer endelig ved at tage Betalingen for et 1-Maaneds Kort 6,25 Gange.

En særlig Art Moderation, hvortil intet Sidestykke haves i de to andre skandinaviske Lande, bliver givet

ved de saakaldte Arbejderbilletter. Disse sælges til III Kl. i Hefter paa 12 Stk. (Ugebilletter) og 50 Stk. (Maanedsbilletter) og kunne alene erhverves af Arbejdere, der have fast Arbejdssted og regelmæssigt foretage Rejser mellem dette og deres Bopæl. Hver Billet gælder til en Rejse med bestemte Tog mellem de paa Billetten nævnte Stationer. I Samfærdselen mellem Kristiania og Bygdø koster f. Eks. et Hefte Ugebilletter 84 Øre, medens 50 Maanedsbilletter kan købes for 3 Kr. — Søn- og Helligdage ere saadanne Billetter ikke gyldige.

At skabe en fælles Tarif for hele Tyskland er et Maal, som adskillige Forslag have søgt at rykke nærmere. Endnu er der dog paa Persontaksternes Omraade ikke foretaget en saadan Sammensmeltning, og for Tiden rummer altsaa det tyske Rige i denne Henseende en Del forskellige Ordninger indenfor sine Grænser. I det enkelte at omhandle disse Systemer vilde dog føre for vidt. Her skal kun angives nogle Hovedtræk.

De nordtyske Stater kunne delvis samles under fælles Regler, og Banerne i Sydtykland have ligeledes fastsat Takster, der i Hovedsynspunkterne stemme overens. Men disse to Grupper udvise paa mange Punkter væsentlige Forskelligheder indbyrdes. Grænsen mellem dem synes at kunne sættes ved Floden Main. — Nord for denne »tarifariske Main-Linje« have de fleste Baner fire Vognklasser, Syd for Main vil man som Regel kun finde tre Klasser. Med Hensyn til Taksterne kan det bemærkes, at der ogsaa i Tyskland ved de fleste Tarifer beregnes en Tillægsbetaling for Iltog.

Den følgende Tavle viser Grundtaksternes Højde for Enkeltbillet i forskellige Stater indenfor det tyske Rige.

	Pfennig pr. Kilometer			
	I	II	III	IV
Statsbanerne i Bayern og Baden:				
Persontog	8,0	5,3	3,4	—
Iltog	9,1	6,4	—*)	—
Württemberg:				
Persontog	8,0	5,3	3,4	—
Iltog	9,1	6,4	4,5	—
Mecklenburgske Friedrich Franz Jærnbane:				
Persontog	9,0	6,33	4,67	2,5
Iltog	9,0	6,33	4,67	—
Statsbanerne i Prøjsen:				
Persontog	8,0	6,0	4,0	2,0
Iltog	9,0	6,67	4,67	—

Proportionale Takster er overalt det herskende System.

Dobbeltbilletsprisen er i de fleste Tilfælde c. 50 % højere end for Billet til Enkeltrejse i Persontog, dog saaledes at der for Benyttelsen af de hurtige Togforbindelser som oftest bliver tillagt et særligt Gebyr. Medens de prøjsiske Statsbaner ikke gøre Krav paa et saadant, selv om Rejsen i begge Retninger sker med Iltog, fordre de fleste andre Baner i Tyskland denne Fordyrelse af Pladsen i Iltogene. Returbilletterne ere i Prøjsen gyldige i 45 Dage. — Det maa anføres, at der i de Stater, hvor den fjerde Klasse er etableret, dog som Regel ikke udgives særlige Billetter for Hen- og Tilbagerejse i den nævnte Vognafdeling.

En Undtagelsestarif anvendes paa Forstadstrafiken ved Berlin. Her erlægges ved Benyttelsen af Forstadstogene:

	II Kl.	III Kl.
for de første $7\frac{1}{2}$ km.....	15 Pf.	10 Pf.
fra 7,6 — 15 km.....	30 —	20 —
herudover pr. km.....	4,5 —	3,0 —

*) Baden: 4,5 Pf.

Abonnementskort, Arbejderkort m. m. ere bragte frem i næsten alle Stater, men Reglerne for deres Benyttelse ere ret uensartede i de forskellige Lande indenfor Rigsomraadet.

Fra 1. August 1889 traadte den ungarske Zonetarif i Kraft. Et af denne nye Tarifpolitiks Formaal var at sætte Budapest i Stand til at svinge sig op til virkelig at blive Landets første By; dette skulde navnlig fremkaldes gennem den Forskrift i Tarifen, at man ikke kan faa gennemgaaende Billetter udover Budapest, hvad der i mange Forbindelser kommer til at betyde en reel Prisforhøjelse op over det Beløb, som selve Afstanden berettigede til at kræve.

Tarifen sondrer mellem en Nærtrafik med 3 og en Fjærntrafik med 14 Zoner. Nærtrafikens Zoner se saaledes ud:

	I	II	III
1. Zone (1—10 km.).....	45 Øre	23 Øre	15 Øre
2. — (11—15 —).....	60 —	33 —	23 —
3. — (16—20 —).....	75 —	45 —	30 —

Alle Længder udover 20 km. regnes altsaa for Fjærntrafik og maa betaales efter de herfor gældende Takster. Tillige sker ved Befordring med Iltog Prisudmaalingen altid efter Reglerne for Fjærntrafik. Denne Fjærntrafik er delt i 14 Zoner, af hvilke den første gaar indtil 25 km., den sjette strækker sig fra 86 til 100 km., den fjortende og sidste indbefatter alle Afstande, der ere større end 225 km. For disse tre nævnte Bælter ville Priserne stille sig paa nedenanførte Maade:

	Persontog			Iltog	
	I	II	III	I	II
	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre
1. Zone.....	90	60	38	113	75
6. —	540	360	225	675	450
14. —	1350	900	600	1800	1200

Heri er indregnet de særlige Skatter og Stempelgebyrer. En Fordyrelse af den sidste Zone har dog i nyeste Tid været under Overvejelse.

Dobbeltbilletter med Moderation udgives i Almindelighed ikke mere. Nogen Nedsættelse indrømmes dog ved Løsningen af særlige Søndagsbilletter til Tur- og Returrejse; de kunne alene faas i Tiden fra 1. Maj til 1. Oktober for Udflugter fra Budapest, og deres Løbetid er én Dag.

Paa flere andre Maader ydes der imidlertid i Ungarn Begunstigelser. En særlig Gruppe danner saaledes de, der kunne rejse paa halv III Klasses Billet. Her maa, foruden Civilarrestanter, ubemidlede Sindssyge og deres Ledsagere, særlig nævnes Landarbejdere, som opnaa denne Lettelse, naar de slaa sig sammen i et Antal af mindst 10 Mand, der skulle til samme Station. Andre Klasser Arbejdere skulle udgøre en Afdeling paa mindst 30 Personer for at blive delagtige i dette Gode. En Besparelse vil ogsaa opnaas derigennem, at man indenfor Nærtrafikens Grænser kan faa Billetter i Hefter paa 10 Stk. mod nogen Moderation. Til Forbindelsen mellem de samfærdselsrige Byer og disses Omegn, hvad der altsaa bl. a. kommer Budapest til Gode, sælges Partier paa 30 og 60 Stk.; herved indvindes 5 og 10 %.

En Betragtning af de Takstordninger, som ere omhandlede i det foregaaende, fremkalder det Indtryk, at Danmark ingenlunde kan siges at staa langt fremme i Rækken, naar man foretager en Gruppering efter Højden af Salgspriserne for Billetter og andre Rejselegitimationer. Og dette Indtryk vil bevares, selv om man drager endnu flere Lande ind i Sammenligningskredsen, ligesom Stillingen ikke vil forandres, selv om det nu foreliggende Lovforslag, der ganske vist paa flere Punkter bringer Stigninger, føres ud i Livet.

November 1902.